

Otroci o starejših

■ **Maja Velički**, mag., poučuje na osnovni šoli v Bohinjski Bistrici. Na področju izobraževanja dela 32 let, ima tudi dodatna znanja iz menedžmenta; je absolventka študija socialne gerontologije.



Demografski trendi upadanja rojstev in povečevanja starosti populacije se bodo po napovedih nadaljevali do konca 21. stoletja, ko bo po vsem svetu nastopila stabilizacija populacijske velikosti in staranja prebivalstva. Zato ni vseeno, kakšen odnos zavzemamo do starejše generacije.

Uvod

Demografski trendi staranja na številnih ravneh vplivajo na družbo. Zavedanje o daljšem življenju in staranju prebivalstva tako ne vpliva samo na družbeno in gospodarsko politiko ter politične odločitve, temveč tudi na stike in vedenje posameznikov (Harper, 2014: 587). Ob večanju števila starejših v družbi se ne spreminjajo le razmerja starostnih skupin, ampak zaznavamo tudi spremembo v odnosu družbe do sta-

Mladi bi lahko v večji meri sodelovali in s prostovoljnim delom v okviru šole, društev, mladinskih organizacij pomagali starejšim. Od tega bi imele korist vse generacije.

rejših. Ng s sodelavci (2015: 117) ugotavlja, da se skozi čas stalno povečujejo negativni stereotipi. Negativni odnos pripadnikov različnih družbenih skupin do starejših obravnavamo v okviru 'ageizma'. V različnih družbah starost različno vrednotimo. Današnje zahodne družbe izrazito spodbujajo vrednoto mladosti, ki postaja vse bolj cenjena. Svojo vlogo so odigrali tudi mediji, ki idealizirajo mladost. Številni filmi, serije, časopisi in oglaševanje izrazito poudarjajo mladost kot ideal, kar je na splošno usmerjeno k mladim generacijam.

Stein idr. (2002: 733) navajajo, da že v otroštvu pričnemo razumeti kategorije različnosti in pojmovanje mladih in starih. Tradicionalne vrednote in kultura življenja se spreminjajo tudi zaradi izobraževanja. Empirične študije kažejo, da stereotipne

predstave in predsodki pomembno vplivajo na spremenjeno vedenje otrok do starejših (Marques in Vauclair, 2015: 21). Zaradi spremenjenega načina življenja mladi ne sprejemajo naukov tradicije. Večji del vzgoje se prenaša na šolo, vrstnike in okolje. Med otroki je ključni dejavnik razvijanja negativnih stališč do starejših nuklearizacija družinske strukture in posledična redukcija medgeneracijskih interakcij (Han idr., 2016: 50).

Oprelitev problema in ciljev

Z raziskavo želimo ugotoviti, kakšno je mnenje, sprejemanje in fizična podoba starih staršev v očeh adolescenta. Deklici živita v socialnem okolju in skupini, le-ta pa po svoji naravi nalaga omejitve in vzorce življenja. V zgodnjem otroštvu otrok najbolj hitro in aktivno pridobiva vzorce vedenja. Otroke in adolescente bo treba izobraževati, da bi staranje dojemali in sprejemali kot del življenja, ki ima enako vrednost kot vsa predhodna obdobja; da bi staranje povezali z obdobjem, ko je možna ustvarjalnost, aktivnost, sodelovanje, in da to ni le upad človekovih življenjskih funkcij.

Raziskovalna vprašanja

- Kakšen odnos imata adolescentki iz ruralnega območja do starejših?
- Imata adolescentki stike s starimi starši?
- Kdaj sta adolescentki zaznali motorične spremembe pri starejših?
- Kako ocenjujeta kognitivne sposobnosti starejših?

Metode raziskovanja

V izhodišču je bila uporabljena metoda pregleda literature s področja psihologije otrok in adolescentov, izobraževanja otrok in adolescentov, gerontologije in stereotipizacije starejših. Raziskava temelji na empiričnem kvalitativnem pristopu s študijo primera, ki je bila izvedena aprila 2019 s soglasjem staršev (obrazec Soglasje za zbiranje osebnih podatkov) in v kateri sta prostovoljno sodelovali deklici, stari 16 let, ki obiskujeta 2. letnik srednje šole v gorenjski regiji. Z njima je bil opravljen polstrukturirani intervju, ki je vključeval osrednje teme odnosa in pogleda na stare starše in starejše. Intervju z deklico D1 je trajal 34 minut in deklico D2 21 minut. Opravljena je bila kvalitativna vsebinska analiza – odprto kodiranje, združevanje sorodnih pojmov v kategorije in pojasnjevanje.

Rezultati

Cilj naloge je bil ugotoviti in opredeliti, kakšno je dojemanje starih staršev in starejših v očeh adolescentov; kakšen je odnos do starejših, ali imajo stike s starimi starši in starejšimi, kako vidijo in zaznavajo njihove motorične in kognitivne sposobnosti.

Ugotovili smo, da imata adolescentki iz ruralnega območja lep in pozitiven odnos do starejših in starih staršev. Opisujeta jih kot preudarne in umirjene. V njunih življenjih imajo stari starši vlogo pomembnih oseb. Njihov stik je pogost in kakovosten. Ostale starejše vidita podobno kot svoje stare starše.

Drugo raziskovalno vprašanje se je nanašalo na količino stikov s starejšimi glede na

starost otrok. Ugotovili smo, da se s starostjo otroka stiki s starejšimi zmanjšujejo. Vzrok lahko iščemo v večjih obremenitvah v šoli in šolanju izven kraja bivanja. Kljub temu pa obe adolescentki še vedno večkrat na teden svoj prosti čas preživljata s starimi starši.

Na vprašanje, kdaj sta adolescentki zaznali motorične spremembe pri starejših, ne moremo odgovoriti, ker se ne spomnita zaznav o slabših motoričnih sposobnostih v mlajšem obdobju, temveč opisujeta sedanje stanje: opažata pešanje pri hoji, vsakodnevnih opravilih, ki so narejena bolj počasi, starejši potrebujejo več počitka, prenehali so se voziti s kolesom.

Obe adolescentki opisujeta stare starše in starejše kot modre, razgledane, preudarne osebe, ki na njih prenašajo znanje in različne sposobnosti, ki jih bosta lahko uporabili v življenju. V intervjuju sta obe zelo pou-

darili, da sta se veliko naučili od starejših. D1 je posebej izpostavila pomembnost in umirjenost starega očeta v pogovorih in pri učenju življenjskih izkušenj.


Razprava

Glede na že opravljene raziskave (Allan in Johnson, 2009; Vodanovich in Crede, 2005) je razvidno, da se stereotipi in ageizem pojavljajo v vseh starostnih obdobjih. V kolikšni meri je stereotipizacija prisotna pri določenih starostnih skupinah, v naši raziskavi zaradi premajhnega vzorca in pozitivnega pogleda na stare starše in starejše ni moč pokazati. Lahko pa je to iztočnica pri ozaveščanju mladih, ki bi pomagala do še boljšega sprejemanja, povezovanja, učenja in prenašanja znanja med generacijami. Ramovš (2012) je zapisal, da se mora družba ozavestiti, da je obdobje

starosti ravno tako smiselno v človeškem življenju kot obdobji mladosti in srednjih let. Zato je potrebno ohranjanje in razširitev že obstoječih medgeneracijskih programov ter vključevanje gerontoloških vsebin v učne vsebine predmetnika osnovnošolcev in srednješolcev. Izmenjava izkušenj, učenje, ustvarjanje, solidarnost, druženje in širjenje socialne mreže ohranjajo našo kulturno dediščino in materialno varnost na višji ravni.

Zaključek

Učenje medčloveških odnosov in uresničevanje medgeneracijske solidarnosti krepi našo družbo. Sožitje med mladimi in med drugimi generacijami je nujno.

Mladi bi lahko v večji meri sodelovali in s prostovoljnimi deli v okviru šole, društev, mladinskih organizacij pomagali starejšim. Od tega bi imele korist vse generacije. Otroci bi lažje sprejeli vrednote, se naučili solidarnosti in odnosa do starejših. V mladih letih bi s poznavanjem in razumevanjem starejših pravočasno vzgajali čuteča bitja. Tako se vzpostavljajo občutki soodvisnosti, vzajemnosti in učenje pozitivnih vrlin in znanja. To lahko označimo kot enega od pomembnih segmentov v mladostnikovem življenju, kar predstavlja šolo življenja. Starejšim bi to dalo novo dimenzijo in zadovoljstvo. Potrebna medgeneracijska solidarnost in vzajemna pomoč morata biti odziv na nove demografske spremembe. Medgeneracijsko povezovanje in učenje morata postati zavestna odločitev v družbi, kar je lahko merilo zrelosti družbe. 

Literatura

- Harper, Sarah (2014): Economic and social implications of aging societies. V: *Science*, 346(6209): 587–591.
- Marques, Sibila idr. (2015): *Intervention program to prevent ageism in children and adolescents*. Lizbona: Leya Publishers.
- Ng, Reuben; Allore, Heather G.; Trentalange, Mark; Monin, Joan K.; Levy, Becca R. (2015): Increasing negativity of age stereotypes across 200 years: evidence from a database of 400 million words. V: *Plos one*, 10(2): e0117086.
- Ober Allen, Julie (2015): Ageism as a risk factor for chronic disease. V: *The gerontologist*, 56(4): 610–614.
- Ramovš, Jože (2006): Socialna vključenost starih. Sožitje generacij – medgeneracijsko sožitje. V: *Socialni razgledi*. Ljubljana: UMAR, str. 99–100.
- Stein, Renee; Blanchard-Fields, Fredda; Hertzog, Christopher (2002): The effects of age-stereotype priming on the memory performance of older adults. V: *Experimental Aging Research*, Apr-Jun 28(2): 169–181.



Foto: JA